

EURÓPSKA CHARTA ŠTATÚTU SUDCOV

Účastníci mnohostranného stretnutia o štatúte sudcov v Európe, ktoré v dňoch 8. - 10. júla 1998 zorganizovala Rada Európy, so zreteľom na článok 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ktorý ustanovuje, že "každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom",

so zreteľom na Základné zásady nezávislosti súdnictva, ktoré podporilo Valné zhromaždenie OSN v novembri 1985,

s odvolaním sa na Odporúčanie Výboru ministrov č. R (94) 12 členským štátom o nezávislosti, efektívnosti a úlohy sudcov a hlásiac sa k ňom vyjadreným cieľom,

v záujme zvýšenia efektívnosti posilňovania sudcovskej nezávislosti, ktorá je potrebná na zvýraznenie prednostného postavenia práva a ochrany individuálnych slobôd v rámci demokratických štátov,

s vedomím, že ustanovenia zamerané na zabezpečenie čo najlepších záruk odbornej spôsobilosti, nezávislosti a nestrannosti sudcov treba zakotviť v oficiálnom dokumente určenom pre všetky európske štáty;

v snahe dosiahnuť, aby sa tieto ustanovenia premietli do štatútov sudcov v jednotlivých európskych štátoch a aby sa tak konkrétnym spôsobom zabezpečila čo najvyššia úroveň ich ochrany,

prijali túto Európsku chartu štatútu sudcov.

1. VŠEOBECNÉ ZÁSADY

1.1 Cieľom štatútu sudcov je zabezpečiť odbornú spôsobilosť, nezávislosť a nestrannosť, ktorú oprávnené očakáva každý človek od súdov a od každého sudcu, ktorým je zverená ochrana jeho práv. Vylučuje akékoľvek ustanovenie a akúkoľvek procedúru, ktorá by mohla ohroziť dôveru v takúto odbornú spôsobilosť, nezávislosť a nestrannosť. Táto charta pozostáva z ustanovení, ktoré sú najlepšou zárukou pre dosiahnutie týchto cieľov. V týchto ustanoveniach ide o to, aby sa posilnili záruky v jednotlivých európskych štátoch. Nesmú sa použiť na zdôvodnenie zmeny existujúcich vnútroštátnych štatútov v smere zníženia úrovne už dosiahnutých záruk v dotknutých krajinách.

1.2 V každom európskom štáte sú základné princípy štatútu sudcov ustanovené vo vnútroštátnych právnych normách najvyššej úrovne a v pravidlách z nich vyplývajúcich ustanovených minimálne na legislatívnej úrovni.

1.3 Štatút predpokladá, že všetky rozhodnutia týkajúce sa výberu, prijímania, ustanovovania do funkcie, kariérneho postupu alebo skončenia výkonu sudcovskej funkcie štatút sa prijímajú za účasti orgánu, ktorý je nezávislý od výkonnej a zákonodarnej moci a ktorého aspoň polovicu tvoria sudcovia zvolení ostatnými sudcami spôsobom, ktorý zaručuje čo najširšie zastúpenie členov sudcovského stavu.

1.4 Štatút umožňuje každému sudcovi, ktorý sa domnieva, že jeho práva vyplývajúce zo štatútu, právo na nezávislosť alebo na riadny právny proces sú akýmkoľvek spôsobom ohrozené alebo ignorované, obrátiť sa na uvedený nezávislý orgán, ktorý má k dispozícii účinné prostriedky nápravy, alebo ktorý môže podať návrh na zabezpečenie nápravy.

1.5 Sudcovia musia pri výkone svojich povinností prejavovať svoju disponibilitu, rešpekt voči ostatným a dbať o zabezpečenie vysokej miery odbornej spôsobilosti, ktorú si vyžaduje rozhodovanie v každom jednotlivom prípade ako záruky uplatnenia práv jednotlivca, a musia zachovať dôvernosť informácií, o ktorých sa dozvedeli v priebehu súdneho konania.

1.6 Povinnosťou štátu je zabezpečiť, aby sudcovia mali potrebné prostriedky na riadne vykonávanie svojich úloh a najmä na prejednanie prípadov v primeranej lehote.

1.7 Stavovské organizácie, ktoré si zriaďujú sami sudcovia a do ktorých môžu slobodne vstúpiť všetci sudcovia, prispievajú najmä k obrane práv vyplývajúcich z ich štatútu, predovšetkým vo vzťahu k verejným orgánom prijímajúcim rozhodnutia, ktoré sa ich dotýkajú.

1.8 Prostredníctvom svojich zástupcov a svojich stavovských organizácií sa sudcovia zapájajú do rozhodovania o otázkach súvisiacich so správou súdov, s určovaním výšky finančných prostriedkov a s ich rozdeľovaním na celoštátnej aj miestnej úrovni. Rovnako sa s nimi konzultujú aj navrhované zmeny ich štatútu, ich platové pomery a sociálne zabezpečenie.

2. VÝBER, PRIJÍMANIE A POČIATOČNÁ ODBORNÁ PRÍPRAVA

2.1 V súlade s pravidlami štatútu týkajúcimi sa výberu a prijímania sudcov nezávislým orgánom alebo komisiou sa pri výbere kandidátov vychádza z ich schopnosti slobodne a nestranne posudzovať právne prípady, ktoré im budú pridelené a zo schopnosti aplikovať pri svojom rozhodovaní zákon a rešpektovať dôstojnosť každej osoby. Štatút vylučuje zamietnutie kandidáta len z dôvodu pohlavia, etnického alebo sociálneho pôvodu, alebo z dôvodu filozofického a politického presvedčenia alebo náboženskej viery.

2.2 Štatút požaduje vytvorenie podmienok, ktoré by prostredníctvom kvalifikačných požiadaviek na dosiahnuté vzdelanie alebo predchádzajúcu prax zaručili schopnosť vykonávať špecifické sudcovské povinnosti.

2.3 Štatút ustanovuje, že vybraní kandidáti by sa mali pripraviť na účinné plnenie sudcovských povinností prostredníctvom primeraného vzdelávania, ktorého náklady znáša štát. Orgán uvedený v odseku 1.3 zabezpečuje primeranosť vzdelávacích programov ako aj inštitúcie, ktorá tieto programy realizuje tak, aby spĺňali požiadavky otvorenosti, odbornej spôsobilosti a nestrannosti spojené s výkonom sudcovských povinností.

3. USTANOVOVANIE DO FUNKCIE A NEODVOLATEĽNOSŤ SUDCU

3.1 Rozhodnutie ustanoviť vybraného kandidáta do sudcovskej funkcie a prideliť ho na určitý súd prijíma nezávislý orgán uvedený v odseku 1.3, alebo rozhodnutie sa prijíma na jeho návrh, s jeho súhlasom alebo na základe jeho stanoviska.

3.2 Štatút ustanovuje okolnosti, za akých sa predchádzajúce aktivity kandidáta alebo aktivity jeho blízkych príbuzných môžu stať prekážkou jeho ustanovenia do sudcovskej funkcie z dôvodu oprávnených a objektívnych pochybností o jeho nestrannosti a nezávislosti.

3.3 Tam, kde postup pri prijímaní sudcu predpokladá skúšobné obdobie, ktoré musí byť rozhodne krátke, rozhodnutie, že sudca nebude ustanovený do funkcie bez časového obmedzenia alebo že sudca, prijatý na obmedzené obdobie s možnosťou predĺženia nebude ustanovený do funkcie bez časového obmedzenia, alebo sa mu nepredĺži zotrvanie v sudcovskej funkcii, môže urobiť len nezávislý orgán uvedený v odseku 1.3, alebo sa tak môže rozhodnúť na návrh tohto orgánu, s jeho súhlasom alebo na základe jeho stanoviska po tom, ako bol predložený návrh na ustanovenie do sudcovskej funkcie, ale ešte pred potvrdením na časovo neobmedzené obdobie. Ustanovenia odseku

1.1 sa vzťahujú aj na jednotlivcov v skúšobnej dobe.

3.4 V zásade platí, že sudca vykonávajúci sudcovskú funkciu na určitom súde nemôže byť preložený do inej sudcovskej funkcie alebo na iný súd, a to dokonca ani v rámci ustanovenia do vyššej sudcovskej funkcie, bez možnosti slobodne sa k tomu vyjadriť. Výnimka z tohto princípu je možná len v prípade, že preloženie je výsledkom rozhodnutia o disciplinárnej sankcii, v prípade zmeny súdneho systému vyplývajúcej zo zákona a v prípade dočasného preradenia na blízky súd s cieľom jeho posilnenia, pričom štatút prísne obmedzuje maximálnu dobu takéhoto dočasného preradenia bez ujmy na platnosti ustanovení odseku 1.4.

4. KARIÉRNÝ POSTUP

4.1 V prípade, že systém povyšovania nevychádza z počtu odpracovaných rokov, zakladá sa výlučne na kvalitách a pracovných výsledkoch dosiahnutých sudcom pri výkone jemu zverených úloh a zistených pomocou objektívnych hodnotení vykonávaných jedným alebo niekoľkými sudcami a prediskutovaných s dotknutým sudcom. Rozhodnutia súvisiace s povýšením sudcu potom prijíma orgán uvedený v odseku 1.3, alebo sa prijímajú na jeho návrh alebo s jeho súhlasom. Sudcovia, ktorí nie sú navrhnutí na povýšenie, musia mať právo podať sťažnosť uvedenému orgánu.

4.2. Sudcovia môžu slobodne vykonávať aktivity mimo výkonu svojho sudcovského mandátu vrátane aktivít, ktoré sú prejavom ich občianskych práv. Túto slobodu možno obmedziť len v prípade, že takéto mimosúdne aktivity nie sú zlučiteľné s dôverou v nestrannosť alebo nezávislosť sudcu, jeho potrebnou disponibilitou na starostlivé posúdenie zverenej veci v primeranej lehote. Vykonávanie týchto mimosúdnych aktivít spojených s finančnou náhradou sa s výnimkou literárnej alebo umeleckej činnosti viaže na predchádzajúci súhlas udelený v súlade s podmienkami ustanovenými v štatúte.

4.3 Sudcovia sa musia zdržať akéhokoľvek správania, konania alebo prejavu, ktoré by mohlo reálne ohroziť dôveru v ich nestrannosť a nezávislosť.

4.4 Štatút sudcom zaručuje možnosť upevňovať si a rozširovať odborné znalosti ako aj sociálne a kultúrne poznatky potrebné na výkon ich funkcie prostredníctvom prístupu k pravidelnému vzdelávaniu, ktoré hradí a organizuje štát, pričom sú rešpektované podmienky ustanovené v odseku 2.3 tejto charty.

5. ZODPOVEDNOSŤ

5.1 Pochybenie sudcu pri výkone niektorej z povinností výslovne definovaných v štatúte môže mať za následok sankciu, ktorá môže byť uložená len na základe rozhodnutia, návrhu, odporúčania alebo súhlasu súdu alebo orgánu, ktorého aspoň polovicu tvoria zvolení sudcovia, prijatého v rámci konania zahŕňajúceho úplné vypočutie strán, pri ktorom musí mať dotknutý sudca právo na zastúpenie. Rozsah sankcií, ktoré môžu byť uložené, je vymedzený v štatúte a ich uloženie sa musí riadiť princípom primeranosti. Proti rozhodnutiu výkonného orgánu, súdu alebo orgánu ukladajúceho sankciu podľa tejto charty sa môže podať odvolanie na vyšší sudcovský orgán.

5.2 Odškodnenie za ujmu utpenú v dôsledku nesprávneho rozhodnutia alebo nepatričného konania sudcu pri výkone jeho povinností zaručuje štát. Štatút môže ustanoviť, že v prípade hrubého a neodpustiteľného porušenia pravidiel týkajúcich sa výkonu sudcovských povinností môže štát od sudcu požadovať náhradu cestou právneho konania v rámci pevne vymedzených hraníc. Takýto nárok na náhradu škody sa môže na príslušnom súde uplatniť len na základe predchádzajúceho súhlasu orgánu uvedeného v odseku 1.3 charty.

5.3 Každá osoba musí mať právo predložiť bez osobitných formalít nezávislému orgánu sťažnosť proti chybnému výkonu spravodlivosti v konkrétnom prípade. V prípade, že sa po starostlivom a podrobnom preskúmaní ukáže, že nesporne došlo k pochybeniu zo strany sudcu podľa odseku 5.1 charty, tento orgán má právomoc prípad priamo postúpiť disciplinárnemu orgánu, alebo tak urobiť prostredníctvom orgánu, ktorý je v súlade so štatútom oprávnený takéto postúpenie vykonať.

6. ODMEŇOVANIE A SOCIÁLNE ZABEZPEČENIE

6.1 Sudcovia vykonávajúci sudcovské funkcie majú nárok na plat, ktorého výška je stanovená tak, aby ich chránila pred tlakmi na ovplyvňovanie ich rozhodovania a vôbec ich konania v rámci im zverených právomocí, ktoré by poškodili ich nezávislosť a nestrannosť.

6.2 Výška platu môže byť odstupňovaná na základe transparentných kritérií v závislosti od dĺžky praxe, povahy povinností vyplývajúcich z odborného zaradenia sudcu a dôležitosti pridelených úloh.

6.3 Štatút zaručuje sudcom vykonávajúcim sudcovskú funkciu ako povolanie ochranu pred rizikovými sociálnymi okolnosťami, ako je choroba, materstvo, invalidita, staroba a smrť.

6.4 Štatút zaručuje najmä, že sudcovia, ktorí dosiahli zákonom stanovený vek odchodu do dôchodku a odpracovali určitý stanovený počet rokov, majú nárok na starobný dôchodok, ktorého úroveň musí byť čo najbližšia k úrovni ich posledného platu ako sudcu.

7. SKONČENIE VÝKONU FUNKCIE

7.1 Sudca definitívne skončí výkon sudcovskej funkcie na základe vzdania sa funkcie, lekárskeho osvedčenia o zdravotnej nespôsobilosti, dosiahnutia vekovej hranice, skončenia funkčného obdobia alebo odvolania prostredníctvom procedúry uvedenej v odseku 5.1 charty.

7.2 Existenciu ktoréhokoľvek z dôvodov uvedených v odseku 7.1. charty okrem dosiahnutia vekovej hranice alebo skončenia funkčného obdobia musí overiť orgán uvedený v odseku 1.3.

DÔVODOVÁ SPRAVA K EURÓPSKEJ CHARTE ŠTATÚTU SUDCOV

1. VŠEOBECNÉ PRINCÍPY

Ustanovenia Európskej charty sa vzťahujú nielen na sudcov z povolania, ale aj na všetky ostatné osoby vo funkcii sudcu, pretože pre všetkých sudcov je dôležité zabezpečiť isté záruky v súvislosti s ich prijímaním, nezlučiteľnosťou ich správania sa mimo výkonu sudcovskej funkcie a skončením výkonu funkcie.

Charta však obsahuje aj ustanovenia špecificky zamerané na sudcov z povolania, pričom takýto špecifický charakter majú napríklad ustanovenia týkajúce sa kariérneho postupu.

1.1

Účelom charty je vymedziť obsah štatútu sudcov na základe cieľov, ktoré chce dosiahnuť: zabezpečiť odbornú spôsobilosť, nezávislosť a nestrannosť, ktorú má celá verejnosť právo očakávať od súdov a sudcov, ktorým je zverená ochrana jej práv. Charta preto nie je samoúčelná, ale je skôr nástrojom zaručujúcim účinnosť tejto ochrany pre všetky osoby, ktorých práva majú súdy a sudcovia zabezpečovať.

Tieto záruky ochrany práv jednotlivcov predstavuje odborná spôsobilosť sudcov v zmysle ich schopností, nezávislosti a nestrannosti. Sú to pozitívne vymedzené záruky, ktorých uplatnenie musí byť cieľom štatútu sudcov; zároveň však ide o negatívne vymedzené záruky, pretože štatút nesmie obsahovať nič, čo by mohlo mať nepriaznivý dopad na dôveru verejnosti v túto odbornú spôsobilosť, nezávislosť a nestrannosť.

Vyskytla sa otázka, či by ustanovenia charty mali mať záväzný charakter, t.j. či by sa mali povinne začleniť do vnútroštátnej právnej úpravy o súdnictve, alebo či by mali mať skôr silu odporúčaní, na základe ktorých by sa implementovali tie z nich, ktorým sa pripisuje schopnosť poskytnúť rovnocenné záruky.

V prospech druhej z týchto možností sa privráva skutočnosť, že účelom charty nie je kritizovať tie vnútroštátne systémy, v ktorých sú na základe dlho uplatňovanej a pevne ustálenej praxe zabezpečené účinné záruky zákonnej ochrany súdnictva, dokonca aj vtedy, keď sa takáto ochrana vlastne ani nespomína.

Objavili sa však aj tvrdenia, že v pomerne veľkom počte krajín, vrátane nových členských štátov Rady Európy, kde nie je upravený výkon právomocí politických orgánov v oblasti ustanovovania sudcov do funkcie, ich pridelovania na sudy, povyšovania alebo skončenia výkonu funkcie, neexistujú účinné záruky odbornej spôsobilosti, nezávislosti a nestrannosti.

Z tohto dôvodu sa ustanovenia charty, ktoré síce nie sú záväzné ako také, prezentujú ako optimálny spôsob na dosiahnutie vyššie uvedených cieľov.

Mnohé z ustanovení charty nemožno uplatňovať v systémoch, kde sú sudcovia priamo volení občanmi. Nie je možné vypracovať chartu, ktorá by obsahovala len ustanovenia zlučiteľné s uvedeným systémom volieb sudcov, pretože text by sa musel zredukovať len na najnižšieho spoločného menovateľa. Cieľom charty pritom nie je ani "zneplatniť" podobné systémy, pretože občania dotknutých krajín ich môžu považovať za "výsostne demokratické". Z tohto dôvodu sa uvedené ustanovenia vzťahujú na systémy, v ktorých sú sudcovia volení občanmi, len v primeranej miere. Rozhodne sa na ne napríklad vzťahujú ustanovenia odsekov 2.2 a 2.3 (prvá veta), ktoré im poskytujú mimoriadne primerané záruky.

Cieľom ustanovení charty je zvýšiť úroveň záruk v jednotlivých európskych štátoch. Význam úsilia v tejto oblasti je determinovaný úrovňou, aká sa v nich už dosiahla. Ustanovenia charty sa však v žiadnom prípade nesmú použiť ako dôvod na zmenu vnútroštátnych štatútov, ktorej výsledkom by bolo zníženie rozsahu už dosiahnutých záruk.

1.2

Základné princípy štatútu sudcov, v ktorých sa formulujú záruky odbornej spôsobilosti, nezávislosti a nestrannosti sudcov a súdov, sa musia zakotviť v normatívnych aktoch najvyššej úrovne, t.j. v ústave tých európskych krajín, ktoré takýto základný zákon majú. Pravidlá ustanovené v štatúte sa zvyčajne presadzujú na zákonodarnej úrovni, ktorá je v krajinách s flexibilnými ústavami zároveň aj najvyššou úrovňou.

Požiadavka, aby základné princípy a pravidlá boli zakotvené v legislatíve alebo v ústave, má za cieľ zabrániť zmene pravidiel prostredníctvom jednoduchej procedúry, ktorá nie je primeraná z hľadiska významu tejto problematiky. Najmä zakotvením základných princípov v ústave by sa znemožnilo prijímanie legislatívy, ktorej cieľom alebo účinkom by bolo ich porušenie.

Požiadavkou, aby tieto princípy boli premietnuté do vnútroštátneho právneho systému, sa charta nedotýka povinnosti týchto systémov dodržiavať ustanovenia medzinárodných dokumentov, záväzných pre európske štáty. Charta, ako sa hovorí v jej preambule, totiž najdôležitejšie z týchto dokumentov použila ako zdroj vlastnej inšpirácie.

1.3 Charta ustanovuje, že rozhodovanie o výbere, prijímaní alebo ustanovovaní sudcov do funkcie, ich kariérom postupe alebo o skončení výkonu funkcie sa musí robiť s účasťou orgánu, ktorý je nezávislý od výkonnej aj od zákonodarnej moci.

Znenie tohto ustanovenia umožňuje rozličné riešenia, od jednoduchého predloženia stanoviska výkonnému alebo zákonodarnému orgánu až po právomoc vyššie uvedeného orgánu prijať rozhodnutie.

Bolo nutné zohľadniť aj isté rozdiely medzi vnútroštátnymi systémami. V niektorých krajinách by ťažko akceptovali zriadenie nezávislého orgánu, ktorý by nahradil politický orgán splnomocnený ustanovovaním sudcov do funkcie. Ak sa však v týchto prípadoch bude vyžadovať prinajmenšom odporúčanie alebo stanovisko od nezávislého orgánu, bude to pre oficiálny orgán splnomocnený ustanovovaním sudcov do funkcie znamenať dôležitý impulz, ba niekedy aj povinnosť. V súlade s duchom charty nie je zaručené, že odporúčania a stanoviská nezávislého orgánu sa budú v praxi všeobecne rešpektovať. Avšak politický alebo správny orgán, ktorý takéto odporúčanie alebo stanovisko nerešpektuje, by mal mať prinajmenšom povinnosť uviesť dôvody, prečo tak neurobil.

Znenie tohto ustanovenia charty umožňuje, aby nezávislý orgán zasiahol buď formou vypracovania posudku, oficiálneho stanoviska, odporúčania, návrhu, alebo aby sám mohol rozhodnúť.

Objavila sa aj otázka zloženia nezávislého orgánu. V prijatom znení charty sa ustanovuje, že aspoň polovicu jeho členov by mali tvoriť sudcovia zvolení sudcami, čo znamená, že sudcovia by v nezávislom orgáne nemali byť v menšine. Charta však nepožaduje, aby tvorili väčšinu. Vzhľadom na rôznorodosť filozofických koncepcií a diskusií v európskych štátoch sa ako záruka pomerne vysokej úrovne ochrany prijala požiadavka, že aspoň 50 % jeho členov majú tvoriť sudcovia, pričom sa rešpektujú všetky ostatné zásadné okolnosti prevládajúce v jednotlivých národných systémoch.

Charta ustanovuje, že sudcov by za členov nezávislého orgánu mali zvoliť ostatní sudcovia, pretože z dôvodu zabezpečenia nezávislosti tohto orgánu nemožno pripustiť, aby ich volil alebo menoval politický orgán, ktorý predstavuje výkonnú alebo zákonodarnú moc.

Takýto postup by totiž predstavoval hrozbu presadzovania stranícko-politických záujmov pri menovaní a zabezpečovaní úlohy sudcov. Od sudcov, ktorí sú členmi nezávislého orgánu, sa očakáva, že sa nebudú usilovať získať priazeň politických strán alebo orgánov, ktoré sú samy menované alebo volené týmito stranami alebo ich prostredníctvom.

Charta napokon ustanovuje, že spôsob voľby sudcov do tohto orgánu musí zaručiť čo najširšie zastúpenie sudcov bez toho, že by sa v nej presadzoval určitý konkrétny spôsob ich voľby.

1.4 Charta zabezpečuje "právo odvolať sa" všetkým sudcom, ktorí sa domnievajú, že bolo ohrozené alebo porušené ich právo vyplývajúce zo štatútu, alebo všeobecnejšie ich právo na nezávislosť alebo zákonný proces a umožňuje, aby sa obrátili na vyššie uvedený nezávislý orgán.

Znamená to, že v prípade porušenia ich nezávislosti majú sudcovia možnosť brániť sa. Právo odvolať sa je nevyhnutnou poistkou, pretože princípy ochrany súdnictva, ktoré sú síce zakotvené, ale nemajú dôslednú podporu v mechanizmoch zaručujúcich ich účinnú implementáciu, zostávajú len zbožným želaním. Právo nezávislého orgánu vstúpiť do každého rozhodnutia týkajúceho sa postavenia jednotlivých sudcov neznamena, že by sa sám automaticky zapájal do riešenia všetkých možných prípadov zásahov do nezávislosti sudcov. Preto je nevyhnutné zabezpečiť, aby sa sudcovia mohli na tento orgán obrátiť z vlastnej iniciatívy.

Charta ustanovuje, že tento orgán musí mať právomoc buď zjednať nápravu v prípade ohrozenia nezávislosti sudcu z vlastnej moci alebo navrhnúť, aby nápravu zjednal príslušný orgán. Tento model zohľadňuje rôznorodosť systémov v jednotlivých štátoch, pričom dokonca už len obyčajné odporúčanie nezávislého orgánu na riešenie konkrétnej situácie je pre príslušný orgán významným impulzom na zabezpečenie nápravy v prípade, ktorý je predmetom sťažnosti.

1.5 Charta vymedzuje hlavné povinnosti sudcu pri výkone jeho funkcie. Výraz "disponibilita" znamená venovanie potrebného času riadnemu posúdeniu prípadu a pozornosť a bdelosť, ktoré si plnenie týchto dôležitých povinností samozrejme vyžaduje, pretože úlohou rozhodovania sudcov je ochrana individuálnych práv. Rešpekt voči iným osobám je obzvlášť dôležitý pri výkone funkcií, v ktorých jedna strana zastupuje moc, čo platí aj pre sudcovské funkcie, najmä vzhľadom na zraniteľnosť, ktorú pociťujú mnohí ľudia vystavení súdnemu systému. V tomto odseku sa hovorí aj o povinnosti sudcu rešpektovať dôvernosc informácií, s ktorými sa oboznámi počas konania. Záverom sa v ňom poukazuje na to, že sudcovia musia dbať o zabezpečovanie vysokého stupňa vlastnej odbornej spôsobilosti potrebnej na riadne rozhodovanie o prípadoch. To znamená, že udržiavanie vysokého stupňa odbornej spôsobilosti a schopností je permanentnou požiadavkou na sudcov, ktorí rozhodujú o prípadoch, a že sudcovia si túto odbornosť musia pestovať v prípade potreby aj prostredníctvom ďalšieho vzdelávania. Ako sa uvádza v ďalšom texte, sudcom musí byť zaručený prístup k vzdelávaniu.

1.6 Charta jednoznačne ustanovuje, že úlohou štátu je zabezpečiť sudcom potrebné prostriedky na riadne vykonávanie ich úloh a najmä na to, aby mohli o prípadoch rozhodnúť v primeranej lehote.

Keby sa výslovne neustanovila takáto povinnosť štátu, všetky argumenty o zodpovednosti sudcov by stratili na sile.

1.7 Charta uznáva úlohu stavovských združení, ktoré zakladajú a do ktorých môžu slobodne vstúpiť všetci sudcovia bez akejkoľvek formy diskriminácie vzťahujúcej sa na právo vstupu do týchto organizácií. Poukazuje aj na to, že združenia prispievajú najmä k obrane zákonných práv sudcov pred orgánmi, ktorých rozhodnutia sa týkajú sudcov. Sudcom preto nemožno zakázať vytvárať stavovské organizácie a vstupovať do nich.

Hoci charta združeniam nepripisuje výhradnú zodpovednosť za ochranu zákonných práv sudcov, hovorí o potrebe uznávať a rešpektovať ich úlohu pri ochrane týchto práv vo vzťahu k orgánom, ktoré prijímajú rozhodnutia týkajúce sa sudcov. Platí to aj pre nezávislý orgán uvedený v odseku 1.3.

1.8 Charta ustanovuje, že sudcovia by sa prostredníctvom svojich zástupcov, najmä členov orgánu uvedeného v odseku 1.3 a prostredníctvom svojich stavovských združení, mali zúčastňovať na každom rozhodovaní súvisiacom so správou súdov, rozpočtovými prostriedkami pre súdy a na implementácii prijatých rozhodnutí na miestnej aj národnej úrovni.

Bez toho, že by sa v tomto ustanovení presadzovala určitá konkrétna právna forma alebo miera obmedzenia, požaduje sa v ňom, aby sudcovia boli zapojení do rozhodovania o celkovom rozpočte pre súdnictvo a o finančných prostriedkoch pridelených jednotlivým súdom, čo predpokladá prijatie procedúry konzultácie alebo zastupovania na národnej a miestnej úrovni. Zo širšieho pohľadu to platí aj pre správu systému justície a súdov. Charta neustanovuje zodpovednosť sudcov za túto správu, ale požaduje, aby neboli vynechaní z rozhodovania o správnych otázkach.

Mal by sa zaviesť systém konzultácií so sudcami prostredníctvom ich zástupcov alebo stavovských združení o všetkých navrhovaných zmenách v postavení sudcov, v určovaní základu pre ich odmeňovanie, v sociálnom zabezpečení vrátane dôchodkov, ktorý by sudcom zaručil možnosť účasti na rozhodovacom procese v týchto oblastiach. Charta však neumožňuje, aby sa zasahovalo do rozhodovacích právomocí, ktoré z ústavy vyplývajú pre národné orgány zodpovedné za uvedené oblasti.

2. VÝBER, PRIJÍMANIE A POČIATOČNÁ ODBORNÁ PRÍPRAVA

2.1. Justičných čakaťelov musí vyberať a prijímať nezávislý orgán alebo komisia. Charta neustanovuje, že ním musí byť nezávislý orgán uvedený v odseku 1.3, čo znamená, že nimi môžu byť napríklad skúšobné alebo výberové komisie pod podmienkou, že sú nezávislé. V praxi je proces výberu často oddelený od samotného procesu ustanovenia do funkcie. Je dôležité špecifikovať konkrétne záruky spojené s procesom výberu.

Rozhodnutie výberovej komisie musí sa musí zakladať na kritériách, ktoré vychádzajú z povahy vykonávaných úloh.

Hlavným cieľom musí byť vyhodnotenie schopnosti kandidáta samostatne riešiť prípady, ktoré sa dostávajú pred sudcov, čo predpokladá schopnosť samostatného myslenia. Zásadný význam má aj schopnosť prejavíť nezávislosť pri výkone sudcovskej funkcie. Schopnosť aplikovať právo sa vzťahuje tak na poznanie práva, ako aj na jeho praktické uplatňovanie, čo sú dve rôzne veci. Výberová komisia sa musí taktiež uistiť, že správanie sa čakaťela po ustanovení do sudcovskej funkcie bude založené na rešpektovaní ľudskej dôstojnosti, čo má zásadný význam pri interakciách, v ktorých na jednej strane vystupujú osoby predstavujúce moc a na druhej strane strany sporu, ktoré sa často nachádzajú v ťažkej životnej situácii.

A napokon, pri výbere sa nesmú uplatňovať diskriminačné kritériá prihliadajúce na pohlavie, etnický alebo sociálny pôvod, filozofické alebo politické názory alebo náboženské presvedčenie.

2.2 S cieľom zaručiť schopnosť kandidáta vykonávať povinnosti vyplývajúce zo sudcovskej funkcie musia pravidlá pre výber a prijímanie sudcov obsahovať požiadavky týkajúce sa kvalifikácie a predchádzajúcej praxe. To platí napríklad pre systémy, kde sa pri prijímaní požaduje určitý počet rokov advokátskej alebo sudcovskej praxe.

2.3 Povaha sudcovskej funkcie vyžaduje, aby sudca vstupoval do zložitých situácií, ktoré často kladú veľmi náročné požiadavky z hľadiska rešpektovania ľudskej dôstojnosti a preto len "abstraktné" overovanie schopností pre výkon tejto funkcie nie je postačujúce.

Preto treba kandidátov vybraných na vykonávanie sudcovskej funkcie pripraviť na ich úlohu prostredníctvom primeraného vzdelávania, ktoré musí financovať štát.

V tejto súvislosti je potrebné vnieť do prípravy sudcov na prijímanie nezávislých a nestranných rozhodnutí isté požiadavky zabezpečujúce ich odbornú spôsobilosť, nestrannosť a potrebnú otvorenosť, ktoré sa týkajú tak obsahu vzdelávacích programov, ako aj fungovania inštitúcií, ktoré ich organizujú. Z tohto dôvodu charta ustanovuje, že orgán uvedený v odseku 1.3 musí zabezpečiť primeranosť vzdelávacích programov ako aj inštitúcie, ktorá ich zabezpečuje, aby spĺňali požiadavky otvorenosti, odbornej spôsobilosti a nestrannosti, ktoré predpokladá výkon sudcovských povinností. Uvedený orgán na to musí mať aj potrebné prostriedky. To znamená, že v štatúte sa musia vymedziť pravidlá, ktoré špecificky ustanovujú procedúru dohľadu tohto orgánu nad plnením požiadaviek kladených na programy a ich implementáciu školiacimi inštitúciami.

3. USTANOVOVANIE DO FUNKCIE A NEPRELOŽITEĽNOSŤ

3.1 V národných systémoch môže byť oddelená samotná procedúra výberu od procedúry ustanovovania sudcov a ich pridelovania na konkrétny súd. Treba poznamenať, že rozhodnutie o ustanovení sudcov alebo o ich pridelení na určitý súd prijíma nezávislý orgán uvedený v odseku 1.3 tejto charty, alebo sa toto rozhodnutie prijíma na jeho návrh alebo odporúčanie, s jeho súhlasom alebo na základe jeho stanoviska.

3.2 Charta sa zaoberá aj otázkou nezlučiteľnosti. Zavrhol hypotézu absolútnej nezlučiteľnosti, ktorá by znemožnila ustanovenie sudcov z dôvodu predchádzajúcich aktivít samotných sudcov alebo ich rodinných príslušníkov. Na druhej strane vychádza z presvedčenia, že pri rozhodovaní o pridelení sudcu na konkrétny súd treba prihliadať na vyššie uvedené okolnosti, pokiaľ tieto okolnosti nastoľujú oprávnené a objektívne pochybnosti o jeho nestrannosti a nezávislosti.

Napríklad advokát, ktorý predtým vykonával advokátsku prax v istom meste, nemôže byť okamžite pridelený na súd ako sudca v tom istom meste. Sotva si možno predstaviť aj situáciu, že sudca je pridelený na súd v tom meste, kde je jeho manželka, manžel, otec alebo matka starostom alebo členom mestského zastupiteľstva. Preto sa v štatúte musí v súvislosti s pridelovaním sudcov na konkrétne súdy prihliadať na situácie, ktoré by mohli navodiť oprávnené a objektívne pochybnosti o ich nezávislosti a nestrannosti.

3.3 V niektorých národných systémoch sa sudcovia prijímajú na skúšobné obdobie, ktoré predchádza ich ustanoveniu do funkcie bez časového obmedzenia, zatiaľ čo v iných systémoch sa sudcovia ustanovujú do funkcie na základe obnoviteľnej zmluvy na určitú dobu.

V uvedených prípadoch môže rozhodnutie o tom, že sudca nebude ustanovený bez časového obmedzenia, alebo že sa mu nepredĺži zmluva, prijať len nezávislý orgán uvedený v odseku 1.3, alebo sa môže prijať len na jeho návrh. Je nesporné, že existencia skúšobnej doby alebo požiadavka na obnovenie zmluvy oslabuje, ba priam ohrozuje nezávislosť a nestrannosť dotknutého sudcu, ktorý sa usiluje byť ustanovený bez časového obmedzenia alebo získať predĺženie zmluvy. Preto treba zabezpečiť záruku, ktorou je vstup nezávislého orgánu do tohto procesu. Ak

je spochybnená kvalita výkonu sudcu počas skúšobného obdobia, charta sudcovi zabezpečuje právo obrátiť sa na nezávislý orgán uvedený v odseku 1.4.

3.4 Charta zakotvuje nepreložiteľnosť sudcov, čo znamená, že sudcu nemožno preložiť na iný súd alebo zmeniť jeho pracovné zaradenie na danom súde bez jeho slobodného súhlasu. Výnimky sú však možné v prípade, že preloženie sudcu vyplýva z disciplinárneho konania, alebo súvisí so zákonom ustanovenou reorganizáciou súdneho systému, v rámci ktorej sa napríklad zrušia niektoré sudy, alebo pri dočasnom pridelení na blízky súd s cieľom pomôcť tomuto súdu. V tomto poslednom prípade musí byť doba dočasného pridelenia vymedzená v relevantnom štatúte. Napriek tomu pripomíname, že vzhľadom na vysokú citlivosť otázky preloženia sudcu bez jeho súhlasu, odsek 1.4 uvádza, že sudca má právo odvolať sa na nezávislý orgán, aby preskúmal oprávnenosť dôvodov na jeho preloženie. Toto právo odvolať sa môže použiť aj na nápravu tých situácií, ktoré ustanovenia charty špecificky nepredvídajú, napríklad že sudca vzhľadom na svoje nadmerné pracovné zaťaženie nie je schopný riadne plniť svoje povinnosti.

4. KARIÉERNY ROZVOJ

4.1 Odhliadnuc od prípadov, keď sa pri povyšovaní sudcov vychádza výlučne z počtu odpracovaných rokov (charta takýto systém nijako nespochybňuje, pretože môže byť veľmi účinnou zárukou nezávislosti, pričom však predpokladá veľmi kvalitný výber sudcov v tých krajinách, kde sa uplatňuje), je dôležité zabezpečiť, aby sa neporušovala nezávislosť a nestrannosť sudcov v oblasti ich povyšovania. Treba špecifikovať, že sa s tým spájajú dve potenciálne otázky: neoprávnené zabránenie ustanoveniu sudcu do vyššej funkcie a neoprávnené ustanovenie sudcu do vyššej funkcie.

Z tohto dôvodu charta obmedzuje kritériá pre povyšovanie sudcov výlučne na kritériá kvality a výsledkov dosiahnutých pri výkone sudcovských povinností, uplatňované prostredníctvom objektívneho hodnotenia, ktoré vykonáva jeden alebo niekoľko sudcov a ktoré sa prediskutuje s hodnoteným sudcom.

Rozhodnutia o povýšení sa potom robia na základe týchto hodnotení v súlade s návrhom nezávislého orgánu uvedeného v odseku 1.3, na jeho odporúčanie, s jeho súhlasom alebo podľa jeho stanoviska. Výslovne sa ustanovuje, že sudca, ktorý po skončení procedúry hodnotenia nebol navrhnutý na ustanovenie do vyššej funkcie, musí mať právo predložiť svoj prípad uvedenému orgánu.

Je prirodzené, že cieľom nie je aplikovať ustanovenia odseku 4.1 na tie systémy, kde sa sudcovia nepovyšujú a neexistuje nijaká hierarchia postavenia sudcov, a v ktorých v tejto súvislosti existuje vysoká ochrana sudcovskej nezávislosti.

4.2 V tomto bode sa charta týka aktivít vykonávaných mimo výkonu sudcovskej funkcie. Ustanovuje, že sudcovia môžu slobodne vykonávať aktivity mimo ich sudcovského mandátu vrátane aktivít, ktoré sú prejavom ich občianskych práv. Táto principiálne zakotvená sloboda môže byť obmedzená len v prípade, že aktivity sudcov

vykonávané mimo výkonu ich funkcie, ktoré nie sú v súlade buď s dôverou verejnosti v ich nestrannosť a nezávislosť, alebo s ich disponibilitou potrebnou na primerane svedomité riešenie predložených prípadov v primeranej lehote. Charta nešpecifikuje nijaký konkrétny typ aktivít. Preto je potrebné pragmaticky vyhodnotiť, či takéto externé aktivity majú negatívne účinky na podmienky, za akých si sudca vykonáva svoje povinnosti. Charta ustanovuje, že na výkon iných ako literárnych alebo umeleckých aktivít vykonávaných za úhradu si sudcovia musia vyžiadať súhlas.

4.3 Charta sa dotýka aj otázky, ktorá sa niekedy označuje ako "voľná úvaha sudcu". Preberá názor odvodený z článku 6 Európskeho dohovoru o ľudských právach a z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, podľa ktorých sa sudcovia musia zdržať akéhokoľvek správania, konania alebo prejavu, ktorý by mohol ohroziť dôveru verejnosti v ich nestrannosť a nezávislosť. Napriek tomuto riziku ohrozenia dôvery nie je možné uvedenú zásadu uplatňovať príliš rigidne, aby sudca nebol celkom vyradený zo spoločenského a občianskeho života.

4.4 Charta ustanovuje "právo sudcu na vzdelávanie v rámci systému súdov", čo znamená, že sudcovia musia mať pravidelný prístup k vzdelávacím kurzom, ktoré financuje štát a ktoré im umožňujú udržiavať si a zvyšovať odborné, sociálne a kultúrne znalosti. Štát sa musí postarať o to, aby sa pri organizovaní týchto vzdelávacích programov rešpektovali podmienky vymedzené v odseku 2.3, ktoré sa vzťahujú na úlohu nezávislého orgánu uvedeného v odseku 1.3 pri zaručení primeranosti obsahu vzdelávacích kurzov a fungovania vzdelávacích inštitúcií z hľadiska požiadaviek otvorenosti, odbornej spôsobilosti a nestrannosti.

Definícia záruk vymedzených v odsekoch 2.3 a 4.4 o vzdelávaní je veľmi pružná a umožňuje ich prispôbenie sa rôznym národným systémom vzdelávania, ako sú akadémie vzdelávania v správe ministerstva spravodlivosti, inštitúty fungujúce v rámci vyššej sudcovskej rady, súkromné nadácie, atď.

5. ZODPOVEDNOSŤ

5.1 Charta sa v tejto časti zaoberá otázkou disciplinárnej zodpovednosti sudcov. Začína sa zmienkou o princípe zákonnosti disciplinárnych sankcií a ustanovuje, že jediný platný dôvod na uloženie sankcie je nesplnenie niektorej z povinností explicitne vymedzených v štatúte sudcov a že štatút musí stanoviť aj rozsah sankcií, ktoré môžu byť uložené. Charta navyše ustanovuje záruky týkajúce sa disciplinárneho konania: disciplinárne opatrenia možno uložiť len na základe rozhodnutia prijatého na základe návrhu, odporúčania alebo so súhlasom súdu alebo orgánu, ktorého aspoň polovicu členov tvoria zvolení sudcovia. Sudca musí mať možnosť úplného vypočutia a má právo na zastupovanie. V prípade, že je uložená sankcia, musí sa uložiť tá z možných sankcií, ktorá zodpovedá zásade primeranosti. Charta napokon ustanovuje právo odvolať sa na vyšší sudcovský orgán proti akémukoľvek rozhodnutiu o uložení sankcie, ktoré prijal výkonný orgán, súd alebo orgán, ktorého aspoň polovicu tvoria zvolení sudcovia.

Toto ustanovenie v jeho súčasnom znení nepožaduje, aby sa podobné právo ustanovilo aj v prípade odvolania sa proti sankcii uloženej parlamentom.

5.2 V tomto bode sa charta týka občianskoprávnej a hmotnoprávnej zodpovednosti sudcu. Postuluje zásadu, že kompenzáciu za ujmu utrpenu v dôsledku nepatričného konania alebo protiprávneho výkonu funkcií sudcu znáša štát. Znamená to, že štát je v každom prípade ručiteľom odškodnenia pre obeť, ktorá utrpela takúto ujmu.

Keď charta výslovne uvádza, že garancia štátu sa vzťahuje na ujmu utrpenu v dôsledku nepatričného konania alebo protiprávneho výkonu funkcií sudcu, nemá na mysli konkrétne nepatričné konanie alebo protiprávny výkon funkcií sudcu, ale zdôrazňuje skôr škodu spôsobenú v dôsledku tejto "nepatričnosti" alebo "protiprávnosti". Je to plnom v súlade s hmotnoprávnou zodpovednosťou, ktorá nie je založená na nenáležitom správaní sa sudcu, ale na nadmernej, osobitnej a závažnej ujme, ktorá bola v dôsledku nepatričného správania sa alebo protiprávneho výkonu funkcie sudcu spôsobená. Toto rozlíšenie je dôležité z toho dôvodu, aby nevznikla obava, že sudcovská nezávislosť bude ovplyvnená prostredníctvom systému občianskoprávnej zodpovednosti za škodu.

Charta takisto ustanovuje, že pokiaľ škoda, ktorú musel nahradiť štát, bola výsledkom hrubého a neospravedliteľného porušenia pravidiel upravujúcich výkon sudcovských povinností, v štatúte sa môže zakotviť právo štátu otvoriť právne konanie s cieľom dosiahnuť od sudcu náhradu vyplatenej kompenzácie, pričom v štatúte by sa mala uviesť jej horná hranica. Požiadavka, aby sa tento postup mohol uplatniť len v prípade skutočne hrubej a neospravedliteľnej nedbalosti a aby sa dodržali zásady právneho konania pri stanovení výšky náhrady, je dôležitou zárukou toho, že toto konanie sa nebude zneužívať. Ďalšou zárukou je, že pred uplatnením nároku na úhradu na príslušnom súde sa musí vyžiadať súhlas orgánu uvedeného v odseku 1.3.

5.3 V tomto bode charta posudzuje otázku sťažností proti pochybeniam sudcov.

Procedúry podávania sťažností sú v jednotlivých štátoch zorganizované odlišným a nie vždy optimálnym spôsobom.

Z tohto dôvodu charta ustanovuje, že každá osoba by mala mať možnosť podať sťažnosť proti nesprávnemu výkonu spravodlivosti na nezávislý orgán bez toho, aby musela dodržiavať formálny postup. Keby tento orgán na základe komplexného a dôkladného posúdenia sťažnosti zistil, že sudca sa jednoznačne dopustil prima facie disciplinárneho priestupku, mal by mať právomoc postúpiť vec disciplinárnemu orgánu s jurisdikciou nad sudcovským zborom, alebo aspoň orgánu, ktorý má podľa vnútroštátneho práva právomoc vec postúpiť. Ani jeden z týchto orgánov nebude nútený zaujať rovnaké stanovisko ako orgán, ktorému bola sťažnosť podaná. Výsledkom je skutočná záruka, že procedúra podávania sťažností sa nezneužije na vyvíjanie tlaku na systém justície.

Uvedený nezávislý orgán nemusí byť vytvorený špecificky na skúmanie pochybení na strane sudcov. Sudcovia nemajú monopol na nesprávny výkon spravodlivosti. Preto si možno predstaviť riešenie, že tento nezávislý orgán

postúpi tie veci, ktoré považuje za odôvodnené, disciplinárnemu orgánu s jurisdikciou nad advokátmi, zamestnancami súdov, súdnymi vykonávateľmi, atď.

Charta, ktorá hovorí len o štatúte sudcov, však podrobnejšie ustanovuje len otázky týkajúce sa ďalšieho riešenia sťažností podaných proti sudcom.

6. ODMEŇOVANIE A SOCIÁLNE ZABEZPEČENIE

Ustanovenia tejto časti sa vzťahujú len na sudcov z povolania.

6.1 Charta ustanovuje, že výška odmeňovania, na ktoré majú sudcovia nárok za výkon odborných sudcovských povinností musí byť stanovená tak, aby ich chránila pred tlakmi zameranými na ovplyvnenie ich rozhodnutí alebo výkonu sudcovskej funkcie vôbec, ohrozujúcimi ich nezávislosť a nestrannosť.

Znenie, podľa ktorého musí úroveň odmeňovania chrániť sudcov pred vonkajšími tlakmi, bolo prijaté prednostne pred znením, ktoré by úroveň odmeňovania dalo do vzťahu s odmeňovaním predstaviteľov vyšších funkcií vo výkonnej a zákonodarnej sfére, pretože ich odmeňovanie nie je medzi jednotlivými národnými systémami ani zďaleka porovnateľné.

6.2 Úroveň odmeňovania jedného sudcu v porovnaní s iným môže závisieť od dĺžky sudcovskej praxe, povahy pridelených funkcií a dôležitosti uložených úloh, napríklad služby počas dní pracovného voľna. Takéto úlohy, ktoré sú základom pre zvýšenie odmeny za prácu, sa však musia hodnotiť na základe transparentných kritérií, aby sa predišlo zabráneniu nerovnakému zaobchádzaniu nezdôvodnenému vykonanou prácou alebo požadovanou disponibilitou.

6.3 Charta ustanovuje, že na sudcov sa musí vzťahovať sociálne zabezpečenie, t.j. ochrana v prípade mimoriadnych sociálnych rizík, najmä choroby, materstva, invalidity, staroby a smrti.

6.4 V tejto súvislosti charta špecificky uvádza, že sudcovia, ktorí dosiahli vek odchodu sudcov do dôchodku, majú po odpracovaní istého počtu rokov nárok na starobný dôchodok, ktorého úroveň musí byť čo najbližšie k úrovni ich posledného sudcovského platu.

7. SKONČENIE VÝKONU SUDCOVSKEJ FUNKCIE

7.1 Treba bdieť nad podmienkami skončenia výkonu sudcovskej funkcie. Dôležité je vypracovať vyčerpávajúci zoznam dôvodov pre skončenie výkonu funkcie. Patrí sem odstúpenie, lekárske osvedčenie o zdravotnej nespôsobilosti sudcu ďalej vykonávať sudcovskú funkciu, skončenie funkčného obdobia alebo odvolanie v kontexte disciplinárnej zodpovednosti.

7.2 V prípade iných dôvodov skončenia výkonu funkcie ako je dosiahnutie vekovej hranice alebo skončenie funkčného obdobia, ktoré je možné bez ťažkostí stanoviť, musí tieto dôvody overiť orgán uvedený v odseku 1.3. Túto podmienku možno ľahko splniť, ak o odvolaní sudcu rozhodne práve tento orgán, alebo k odvolaniu dôjde na jeho návrh, odporúčanie, alebo s jeho súhlasom.